

Oyuncağa Çocuk, Anne ve Öğretmen Bakış Açısı

Atiye ADAK ÖZDEMİR¹, Oya RAMAZAN²

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, oyuncaklara ilgili taraflar olan çocukların, annelerinin ve öğretmenlerinin oyuncuğa bakış açılarını incelemektir. Nitel araştırma deseni kullanılan bu çalışmada 10 okul öncesi dönem (48-72 aylık) çocuğu, 17 anne ve 11 okul öncesi öğretmeni ile oyuncakla ilgili, benzer dört sorudan oluşmuş yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Sorulara verilen yanıtlar içerik açısından değerlendirilerek 'oyuncuğun tanımı', 'oyuncak seçimi', 'oyuncak algısı' ve 'oyuncuğa ilişkin duygu, istek, uyarı ve eleştiriler' olmak üzere dört başlık altında toplanmış; her başlık için yanıtlarda vurgulanan özellikler belirtilmiştir. Görüşmenin 'oyuncak nedir?' şeklindeki ilk sorusunda çocukların yaptıkları tanımlarda ilk sırada 'oyun aracı', ardından 'güzel-eglençli olması' vurgulanan özellikler olarak öne çıkmaktadır. Aynı soruda hem annelerin hem de öğretmenlerin verdikleri yanıtlarda ilk sırada 'gelişim', ikinci sırada 'eğlenme-öğrenme-eğlenerek öğrenme' özelliklerine vurgu yaptıkları görülmektedir. Çocuklarla yapılan görüşmenin 'oyuncak alırken nelere dikkate edersin/etmeliyiz?' şeklindeki ikinci sorusuna verilen yanıtlarda 'bireysel istek', 'aile etkisi' ve 'oyuncuğun fiziksel özellikleri'nin vurgulandığı görülmektedir. Annelere sorulan aynı soruya verilen cevaplarda öncelikli olarak oyuncuğun 'eğitim ve öğrenmeyi desteklemesi', 'sağlıklı ve güvenli olması', 'sağlam ve kaliteli olması', 'eğlendirici olması' ve 'yaşa uygun olması' gibi özelliklerin dikkate alındığı anlaşılmaktadır. Öğretmenlere ise 'çocukların oyuncak seçiminde etkili olan faktörler nelerdir?' şeklinde bir soru sorulmuş, verilen yanıtlarda oyuncuğun 'renk', 'ses', 'hareket', 'dış görünüş' gibi özelliklerine vurgu yaptıkları saptanmıştır. Görüşmenin 'oyuncak denildiğinde aklınıza ilk gelen iki oyuncak hangisidir?' şeklindeki üçüncü sorusuna verilen ve 'oyuncak algısı' başlığı altında yer alan yanıtlara bakıldığında çocukların, annelerin ve öğretmenlerin hemen hepsinin aklına ilk gelen iki oyuncuğun 'araba' ve 'bebek' olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Anne, Öğretmen, Oyuncak, Oyuncak Tercihi

Child, Mother and Teacher Attitudes towards Toys

ABSTRACT

The aim of this study is to analyze the attitude of children, mothers and teachers in relation to toys. In the qualitative research; structured interviews composed of identical four questions about toys were carried out with 10 preschool age children (48-72 months), 17 mothers and 11 preschool teachers. The answers given for the questions were evaluated in the sense of content, and were collected under four headings being 'definition of toy', 'choice of toy', 'perception of toy' and 'emotions, wishes, warning and criticism towards toy'; properties emphasized in answers under each heading were stated. For the first question of the interview 'what is a toy?', the most prominent answer of children was 'a tool for a game', then its being 'pretty-entertaining'. For the same question, answers from both mothers and teachers were firstly about its features related to 'development' and secondly about 'entertainment-learning-learning through entertainment'. It was observed that for the second question of the interview; "What do you consider while buying a toy?", the children gave the answers of 'individual wishes', 'parental views' and 'physical properties of the toy'. It is understood from the answers of mothers that properties such as 'supporting education and learning', 'being healthy and secure', 'being of a good standard and quality', 'being entertaining' and 'being appropriate for the age' were regarded. Teachers were asked 'what are the factors that are effective in children's choice of toys?' and teachers emphasized toys' properties of 'color', 'sound', 'movement', 'appearance'. When the answers given for the third question 'what is the first object that comes to your mind when we say toy?' relating to the heading 'perception of toy'; it was seen that the first two toys that came to mind for all children, mothers and teachers was 'car' and 'doll'.

Key Words: Child, Mother, Teacher, Toy, Choice of Toy

¹ Dr. - Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı - aadak@pau.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr. - Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Öğr. ABD. - oramaz@armara.edu.tr

GİRİŞ

İnsanoğlunun var oluşundan bu yana sürdürdüğü bir eylem olan oyun yaşama birlikte başlamakta, yaşamın her döneminde farklılaşarak ve gelişerek devam etmekte; farklı ilgilerin ve gereksinimlerin en doyurucu kaynağı olarak her zaman önemini korumaktadır (Tuğrul, 2010). Çocukların doğdukları andan itibaren başlayan oyun etkinlikleri onların bıkmadan ve usanmadan yaptıkları, belli becerileri geliştirici ve pekiştirici bir araçtır (Pehlivan, 2005). Zenginleştirilmiş, doğal, zaman zaman da yapılandırılmış bir öğrenme ortamı olan oyun, çocukluk yıllarının en değerli gelişimsel fırsatı ve doğal parçasıdır (Spodek & Saracho, 2003). Çocuklar oyun oynayarak dünyayı anlamaya çalışmakta (Saracho, 2003); kızgınlık, mutluluk, üzüntü gibi duygularını genellikle kendi doğal iletişim dilleri olan oyunla ifade etmektedir (Landreth, Homeyer & Morrison, 2006). Bu anlamda oyun, çocuğun çeşitli gelişim alanlarını destekleyen bir etkinliktir (Sevinç, 2004). Oyunla ilgili yapılan pek çok tanımın ortak noktası, oyunun çocuğun öğrenme dili ve kişisel keşif alanı, çocukluğun gücü; çocuk için önemli ve gerekli olduğudur. Oyun, çocuğun kendisi ve dünya hakkında bilgi edinmesine ve farkındalık kazanmasına rehberlik eden gelişimsel kolaylaştırıcıdır (Tuğrul, 2010). Dolayısıyla oyun, çocuğun hayattaki en önemli işidir ve oyunun pek çok yararı vardır.

Çocuğun oyun oynama davranışını çocuğun yaşı, oyun ortamı/alanı, öğretmen ve oyuncaklar (oyun materyalleri) gibi öğeler etkilemektedir (Saracho, 2002). Bu öğelerden biri olan oyuncaklar çocukların yaşamında önemli role sahiptir. Çocuk oyun oynarken genellikle oyundaki rolüne uygun gerçek bir nesne ya da bu nesnenin yerini alabilecek bir eşyaya ihtiyaç duyar. Bunlara genel olarak oyuncak denir. Oyuncak; gelişim basamakları boyunca çocuğun hareketlerine düzen getiren, zihinsel, bedensel ve psikososyal gelişimine yardımcı olan, hayal gücünü ve yaratıcı yeteneklerini geliştiren tüm oyun malzemeleridir. Çocuk küçük olduğu oranda oyunlarında kullandığı malzemenin gerçeğine benzemesi o kadar önemli değildir. Çocuğun çevresinde oyun malzemesi olarak kullanması için ne kadar çok çeşitte eşya varsa, çocuğun bunlara hayalinde verdiği anlamlar da o denli değişik ve zengin olabilir. Oyunun rahat bir alan içinde ve yeterli araçlarla oynanması çocuğun gelişimini olumlu yönde etkiler. Bu açıdan bakıldığında oyun kadar oyuncağın da okul öncesi dönemde yeri ve önemi büyüktür (Oktay, 2002).

Oyuncaklar yapıldıkları döneme ilişkin çeşitli kültürel (tarihsel, ekonomik, sosyal) özellikleri yansıtmasının (Çelebi, 2007) yanı sıra oyuncak kavramı ve oyuncak endüstrisi, içinde bulunulan dönemle ilişkili olarak gelişim göstermiştir. 1880'li yıllardan itibaren oyuncak endüstrisinde büyük gelişmeler yaşanmış, 'çocuk gelişimine uygun oyuncak' düşüncesi öne çıkmıştır. 1990'lı yıllardan itibaren 'eğitimsel oyuncak' önem kazanmış, çeşitli kavramları geliştirmede yardımcı materyaller olarak kullanılmaya başlanmıştır (Sutton & Smith, 1986 Akt: Kim, 2002).

Oyunlar için araç konumunda (Jackson, 2001) ve çocuk oyunlarının ayrılmaz parçası olan oyuncaklar çocukların sosyal ve bilişsel becerilerini uyarıcı oyunlar için zemin oluşturmanın (Blakemore & Centers, 2005) yanı sıra çocukların oyun yönelimleri ve oyun teması üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir (Kim, 2002). Oyuncaklar, çocukların farklı beceriler kazanmasında ve bunları geliştirmesinde, taşıdıkları özellikler temelinde farklı düzeylerde katkı sağlamakta ve etkili olabilmektedir. Örneğin, robotlar, bebekler ve arabalar gibi oyun araçları çocukların çok yönlü beceriler kazanmasını desteklemekte ve tüm gelişim alanlarına katkı sağlamakta sınırlı kalmaktadır. Bloklar, oyun hamuru, legolar gibi materyaller ise çocukların farklı alanlara ilişkin beceriler kazanmalarını daha çok desteklemektedir (Kim, 2002). Kaya (2007) tarafından yapılan araştırmanın sonuçları, 36-72

aylık çocuklar için hazırlanmış 128 farklı oyuncağın (oyuncak firmalarından sağlanmış) çocukların gelişim alanlarını desteklemekte oldukça sınırlı kaldığını ortaya koymuştur.

Bu nedenle ailelerin ve öğretmenlerin oyuncak seçiminde dikkat etmeleri gereken bazı esaslar vardır (Pehlivan, 2005). Oyuncaklar

- çocuğun yaşına uygun olmalı
- çocuğun gelişim düzeyine uygun olmalı
- çocuğun ilgi, istek ve ihtiyaçlarına uygun olmalı
- çocuğun farklı gelişim alanlarını geliştirmeye yönelik olmalı
- farklı türdeki oyunlarda farklı amaçlarla kullanılabilme özelliğine sahip olmalı
- yaratıcı faaliyetleri teşvik edici olmalı, hayal gücünü uyarabilmeli
- yetişkinin yaptığı işlerde çocuğun da beceri kazanmasına yardımcı olmalı
- çocuk tarafından güvenli şekilde kullanılacak türde olmalı (boyası çıkan, sivri köşeli, kolay kırılabilen-dağılabilen, cam veya plastikten yapılmış, metal parçalar içeren oyuncaklar seçilmemeli)
- çocuklarda saldırganlık duygularını ortaya çıkarıcı türden (tabanca, tüfek, kılıç gibi) olmamalı
- kil, su, kum, plasterin, ahşap gibi doğal malzemelerden yapılmış olmalıdır.

Bunların dışında oyuncak seçimini etkileyen diğer bir faktör ise çocuğun cinsiyetidir. Aileler ve öğretmenlerin çocuğun cinsiyetine göre oyuncak seçme eğiliminin yanında çocuklar da 18 ay civarında cinsiyete dayalı oyuncakları tercih etmeye başlarlar (Caldera, Huston & O'Brien, 1989). Bu durum, biyolojik ve çevresel faktörlerin (medya, aile ve akranlar gibi) etkisi ile ilişkilendirilebilir (Cherney & Dempsey, 2010). Kamaraj'ın (1996) yaptığı çalışmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin tamamı kız çocuklarının en çok evcilik köşesindeki, erkek çocukların ise bloklar köşesindeki oyuncaklarla oynamayı sevdiğini söylemişlerdir. Tuzcuoğlu, Efe ve Güven (2006) tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarına göre de 4-6 yaş çocukları, cinsiyete uygun oyuncaklar ile oynama eğilimi göstermektedir.

Çocuklarla özdeşleştirilen oyuncaklar aynı zamanda kültürel, eğitsel, ekonomik ve çevresel değer taşımaktadır. Bu nedenle çocuk dışında çocuğun çevresinde oyuncakla ilişkili iki taraf daha bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, ekonomik olarak oyuncakla bir bütçe ayıran ve hangi oyuncağın alınacağını çocuğunun ya da kendisinin istek ve beklentileri doğrultusunda belirleyen anne-babalardır. İkincisi ise okul öncesi eğitim kurumlarına oyuncak alan, oyuncakları fiziksel ve işlevsel açıdan kullanmaları için çocukları yönlendiren, oyuncakları eğitsel olarak kullanma olanağına sahip olan okul öncesi öğretmenleridir. Buradan hareketle bu araştırmanın amacı, oyuncaklarla ilgili taraflar olan çocukların, annelerin ve okul öncesi öğretmenlerinin oyuncakla bakış açısını incelemektir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Katılımcıların tespit edilmesinde, verilerin toplanmasında ve verilerin analizinde nitel araştırma deseni kullanılmıştır.

Katılımcılar

Katılımcıların tespit edilmesinde 'Kolay Ulaşılabilir Örneklem (convenience sampling)' tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcıları; Samsun il merkezindeki devlete ait bağımsız bir anaokuluna devam eden 48-72 aylık 10 çocuk, bu yaş grubunda çocuğu bulunan 17 anne ve 11 okul öncesi öğretmeninden oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması

Nitel araştırmalarda görüşme, gözlem ve doküman analizi gibi farklı veri toplama yöntemlerine başvurulabilmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2005). Bu araştırma hem nitel bir çalışma olduğundan hem de katılımcıların araştırma konusuyla ilgili bakış açılarının belirlenmesi hedeflediğinden veri toplama tekniği olarak 'görüşme' seçilmiştir. Görüşme, başkalarının düşünce ve algılamalarına ilişkin veri toplamak ve bakış açılarındaki çeşitlilik ve farklılıkları yakalamak için en uygun veri toplama yoludur (Patton, 2002).

Araştırmacılar tarafından çocuklar için dört soruluk, anneler ve öğretmenler için de çocuklara sorulan soruların benzerlerinden oluşan dörder soruluk yapılandırılmış görüşme hazırlanmıştır. Çocuk-anne-öğretmen ile tanışmada ve araştırmanın amacının anlatılmasında söylenecekler de önceden belirlenmiş ve tüm katılımcılarda bunlara riayet edilmiştir. Ayrıca görüşmeci ile görüşenin yalnız olduğu ve kimse tarafından rahatsız edilmediği bir görüşme ortamı sağlanmıştır. Sorular katılımcılara doğrudan uygulamacı tarafından yöneltilmiş ve yanıtlar yine uygulamacı tarafından anında yazılarak kaydedilmiştir. Verilerin tümü çocukların okul öncesi eğitim kurumuna başlamalarını takip eden üçüncü ayın sonunda toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Toplam 20 çocukla görüşme yapılması planlanmış olmasına rağmen soruları yanıtız bırakan, anlamayan çocuklar araştırma kapsamına alınmamıştır. Veriler toplam 10 çocuk, 17 anne ve 11 öğretmenden alınan yanıtlar üzerinden değerlendirilmiştir.

Açık uçlu sorulara verilen yanıtların analizi, içerik analizinin en yaygın ve klasik örneklerindedir (Bilgin, 2006). İçerik analizini her iki araştırmacı birbirinden bağımsız olarak yapmış, sonra sonuçlar karşılaştırılarak son hali verilmiştir. Bu araştırma kapsamında görüşme sorularına verilen yanıtlar *içerik* açısından değerlendirilerek dört başlık (oyuncak tanımı, oyuncak seçimi, oyuncak algısı, oyuncağa ilişkin duygu, istek, uyarı ve eleştiriler) altında toplanmış; her başlık için yanıtlarda vurgulanan özellikler belirlenmiş ve bu özelliklerin tekrarlanma sıklıklarına yer verilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde görüşme yoluyla çocuğa, anneye ve öğretmene yöneltilen benzer sorulara verilen yanıtlara ilişkin değerlendirmeler yer almaktadır.

Görüşmede her *çocuğa* 'oyuncak nedir?', 'oyuncak alırken nelere dikkat edersin/etmeliyiz?', 'oyuncak denildiğinde aklına ilk gelen iki oyuncağı söyler misin?' ve 'oyuncaklarla ilgili söylemek istediğin başka bir şey var mı?' şeklinde dört soru yöneltilmiştir. Verilen yanıtlar *içerik* açısından değerlendirilerek dört başlık (oyuncak tanımı, oyuncak seçimi, oyuncak algısı, oyuncağa ilişkin duygu, istek, uyarı ve eleştiriler) altında toplanmış; her başlık için yanıtlarda vurgulanan özellikler de ayrıca belirtilerek Tablo 1 ile 4'te sunulmuştur.

Tablo 1. Yapılan görüşmede çocukların ilk üç soruya verdikleri yanıtlar

Çocuk	Oyuncak tanımı	Oyuncak seçimi	Oyuncak algısı	
Ç 1 - E	Kamyon	Araba seçiyorum	İtfaiye arabası	Traktör
Ç 2 - K	Oynadığımız şey	Bebek seçiyorum	Bebek	Araba
Ç 3 - K	Güzel şey, bizi eğlendirir	Pahalı olmaması gerekiyor	Bebek	Barbi bebek
Ç 4 - K	Çocukların eğleneceği şey demek	Oynamayacağım şeyleri almıyorum, oynayabileceklerimi seçiyorum	Barbi bebek	Oyuncak market kasası
Ç 5 - K	Babamın bana aldığı en güzel oyuncak	Sevdiğim renkte oyuncakları	Bebek	Bebek
Ç 6 - K	Oyuncak, oyun oynamak	Bebek seçiyorum, süslü bebekler	Bebek	Bebek arabası
Ç 7 - K	Oynadığımız şey	İyi olmasına dikkat ederim	Barbi bebek	Vinks bebek
Ç 8 - E	Sıkıldığın zaman oynarsın	Hayvan ve arabalarla ilgili olması gerekir	Köpek balığı seti	Araba
Ç 9 - E	Arabalar, ablamın oyuncakları	Tır almak isterim	Çekici	Araba
Ç 10 - E	Çocukların oynayabileceği bir şey	Kırılmayacak oyuncak seviyorum	Uçak	Araba
<i>Tanımlarda vurgulanan özellikler</i>		<i>Oyuncak seçiminde vurgulanan özellikler</i>	<i>Oyuncak algısında vurgulanan özellikler</i>	
Oyun aracı (6)		Bireysel istek (5)	Cinsiyete özgü oyuncak (10)	
Eğlendirme (2)		Aile etkisi: fiyat, kalite, sağlamlık, ihtiyaç (4)	Medya ile ilişkili oyuncaklar (3)	
Çocuklara özgü olma (1)		Renk (1)	Her iki cinsiyetin de oynayabileceği oyuncaklar (3)	
Sıkıntı giderme aracı (1)				

Tablo 1’de görüldüğü gibi, çocukların ‘oyuncak nedir?’ sorusuna verdiği yanıtlar ‘oyuncak tanımı’ başlığı altında yer almaktadır. Bu yanıtlardan, çocukların oyuncuğun ‘oyun aracı olma’, ‘eğlendirme’, ‘çocuğa özgü olma’ ve ‘sıkıntı giderme’ özelliklerine atıfta buldukları anlaşılmaktadır.

Çocukların ‘oyuncak alırken nelere dikkat edersin/etmeliyiz?’ sorusuna verdiği yanıtlar ‘oyuncak seçimi’ başlığı altında yer almaktadır. Bu yanıtlara bakıldığında çocukların oyuncak seçiminde ‘bireysel istek’, ‘aile etkisi’ ve ‘oyuncuğun rengi’ unsurlarının öne çıktığı görülmektedir.

Çocukların ‘oyuncak denildiğinde aklına ilk gelen iki oyuncuğu söyler misin?’ sorusuna verdiği yanıtlar ‘oyuncak algısı’ başlığı altında yer almaktadır. Bu yanıtlara göre, kız çocukların 1. ve 2. sırada tercih ettikleri oyuncakların çoğunlukla ‘bebekler’; erkek çocukların 1. ve 2. sırada tercih ettikleri oyuncakların ise ‘taşitlar’ olduğu görülmektedir. Oyuncak algısında vurgulanan özellik açısından ‘cinsiyet’ öne çıkmaktadır.

Çocuklara sorulan soruların aynısı *annelere* de sorulmuş ve alınan yanıtlar *içerik* açısından değerlendirilerek aynı dört başlık altında (oyuncak tanımı, oyuncak seçimi, oyuncak algısı, oyuncuğa ilişkin duygu, istek, uyarı ve eleştiriler) toplanmış; her başlık için yanıtlarda vurgulanan özellikler de ayrıca belirtilerek Tablo 2 ile 4’te sunulmuştur.

Tablo 2. Yapılan görüşmede annelerin ilk üç soruya verdikleri yanıtlar

Anne ve çocuğunun cinsiyeti	Oyuncak tanımı	Oyuncak seçimi	Oyuncak algısı	
A 1 - K	Çocukların oynadığı ve gelişimini ve zekâ gelişimini sağlayan malzeme	Televizyon reklamları	Yap-boz	Bebek
A 2 - K	Çocuğun vakit geçirdiği, fiziksel gelişimine yardımcı olan araç	Sağlığa uygun, fiziksel gelişime yardımcı olması	Puzzle	Bebek
A 3 - K	Çocukların gelişimi için üretilen ürünlerdir	Sağlıklı olması, öğretici ve eğitici olması, güvenli olması	Barbi bebek	Lego
A 4 - E	Çocuğun gelişimi için önemli bir araçtır	Eğitici olması	Araba	Bebek
A 5 - K	Çocukların eğlenerek öğrenmelerini sağlayan materyaldir	-----	Lego	Bebek
A 6 - E	Çocuğun zekâsını ve becerilerini geliştirmek için yapılmış araçlardır	Sağlamlık, kalite, ucuz olması, eğlendirici, eğitici olması	Araba	Bebek
A 7 - E	Eğlendirme araçlarıdır	-----	Araba	Bebek
A 8 - K	Çocuğun zihin ve beden gelişimini ve hayal gücünü geliştiren araçlardır.	Zararlı olmayan, çocuğun hayal gücünü geliştirici olmalı	Bebek	Araba
A 9 - K	Çocuğun gelişimini sağlayan, eğlenirken öğrenmesini sağlayan, ilgi alanlarını gösteren objeler	Eğitici olması, ilgi alanına uygun olması	Boyama kalemleri	Boncuklar
A 10 - K	Çocukları eğlendiren ve öğrenmelerini sağlayan obje	Eğitici olması	Bebek	Yap-boz
A 11 - K	Çocukların hayal gücünü geliştiren eğlenceli bir madde	Sağlıklı, zararsız, yaş grubuna uygun olması	Bebek	Araba
A 12 - K	Eğlenmesini, öğrenmesini ve oyalanmasını sağlayan araç	Yaşına uygun olması	Barbi bebek	Yap-boz
A 13 - E	Çocukların vakitlerini eğlenerek geçirmelerini sağlayan materyallerdir	Hayal gücünü ve öğrenme becerisini geliştirici olması, kalite	Araba	Lego
A 14 - K	Çocukları eğlendiren ve dinlendiren araç-gereçlerdir.	Yaş ve cinsiyete uygun olması, sağlık, gelişime uygunluk, zararsız	Bebek	Yap-boz
A 15 - K	Çocukların eğlenmesini ve öğrenmesini sağlayan her şey	Eğlenirken öğretmesi	Yap-boz	Çocuk laptopu
A 16 - E	Çocuğun kendi başına oynadığı şey	Boyalı ve kesici oyuncak olmamalı	Lego	Araba
A 17 - E	Çocuğun eğlenmesini ve öğrenmesini sağlayan araç	Sağlıklı, kaliteli, eğitici-öğretici, eğlendirici, pahalı olmaması	Oyun hamuru	Araba
<i>Tanımlarda vurgulanan özellikler</i>		<i>Oyuncak seçiminde vurgulanan özellikler</i>	<i>Oyuncak algısında vurgulanan özellikler</i>	
Çocuğa özgü olma (17)		Eğitimi-öğrenmeyi destekleme (8)	Cinsiyete özgü oyuncaklar: bebek, araba (15)	
Eğlendirme (10)		Sağlık-güvenlik-zararsız olma (7)	Her iki cinsiyetten çocuğun oynayabileceği oyuncaklar: lego, yap-boz, puzzle (10)	
Gelişimi ve becerileri destekleme (7)		Eğlendirme (3)	Oyun hamuru (1)	
Eğitimi-öğrenmeyi destekleme (7)		Sağlamlık-kalite (3)	Oyuncak laptop (1)	
Vakit geçirme-oyalama aracı (3)		Yaşa uygunluk (3)	Boya kalemi (1)	
Tek başına oynanan nesne (1)		Gelişimi destekleme (2)	Boncuk (1)	
		Fiyat (2)		
		Hayal gücünü destekleme (2)		
		Medya (1)		
		Cinsiyete uygunluk (1)		

Tablo 2’de görüldüğü gibi, annelerin ‘oyuncak nedir?’ sorusuna verdiği yanıtlar ‘oyuncak tanımı’ başlığı altında yer almaktadır. Bu yanıtlara göre, oyuncağın ‘gelişimi ve becerileri desteklemesi’, ‘eğlendirici olması’, ‘eğitimi-öğrenmeyi desteklemesi’ anneler tarafından vurgulanan başlıca işlevsel özelliklerdir. Ayrıca tüm tanımlarda ‘çocuğa özgü olma’ özelliğinin vurgulandığı da görülmektedir.

Annelerin ‘çocuğunuza oyuncak alırken nelere dikkat edersiniz?’ sorusuna verdiği yanıtlar ‘oyuncak seçimi’ başlığı altında yer almaktadır. Bu yanıtlarda annelerin öncelikli

olarak oyuncuğun 'eğitim ve öğrenmeyi desteklemesi', 'sağlıklı ve güvenli olması', 'sağlam ve kaliteli olması', 'eğlendirici olması' ve 'yaşa uygun olması' gibi özelliklerine vurgu yaptığı anlaşılmaktadır.

Annelerin 'oyuncak denildiğinde aklınıza ilk gelen iki oyuncuğu söyler misiniz?' sorusuna verdiği yanıtlar 'oyuncak algısı' başlığı altında yer almaktadır. Bu yanıtlara göre, annelerin tamamına yakınının oyuncak algılarında vurguladıkları özellik cinsiyettir, yani cinsiyete özgü oyuncakları (araba, bebek gibi); bunun yanı sıra bazı anneler ise her iki cinsiyete ait oyuncakları da (lego, yap-boz, puzzle) söylemişlerdir.

Yapılan görüşmede öğretmenlere de dört soru sorulmuştur. Bu sorulardan üçü çocuklara ve annelere sorulan soruların aynısıdır: 'Oyuncak nedir?', 'oyuncak denildiğinde aklınıza ilk gelen iki oyuncuğu söyler misiniz?', 'oyuncaklarla ilgili olarak söylemek istediğiniz başka bir şey var mı?'. Bir soru ise farklıdır: 'Çocukların oyuncak seçiminde etkili olan faktörler nelerdir?'. Alınan yanıtlar içerik açısından değerlendirilerek dört başlık altında (oyuncak tanımı, çocukların oyuncak seçimi, oyuncak algısı, oyuncuğa ilişkin duygu, istek, uyarı ve eleştiriler) toplanmış; her başlık için yanıtlarda vurgulanan özellikler de ayrıca belirtilerek Tablo 3 ile 4'te sunulmuştur.

Tablo 3. Yapılan görüşmede öğretmenlerin ilk üç soruya verdikleri yanıtlar

Öğretmen	Oyuncak tanımı	Çocukların oyuncak seçimi	Oyuncak algısı
Ö 1	Çocukların oyunlarında kullandıkları her türlü materyal	-----	Bebek Araba
Ö 2	Çocuğun gelişiminde kullandığı araç	Renk, farklılık, ilgi, cinsiyet	Yap-boz Bebek
Ö 3	Çocukların eğlenerek öğrenmesini sağlayan destek materyalidir	Oyuncağın dış görünüşü	Yap-boz Lego
Ö 4	Eğlenceli, hoş vakit geçirme aracı	-----	Bebek Araba
Ö 5	Çocuğun eğlenceli vakit geçirmesini sağlayan, kendini geliştirmesini sağlayan her türlü materyal	-----	Bebek Araba
Ö 6	Eğlenirken ve oyun oynarken kullanılan araç-gereç	-----	Bebek Araba
Ö 7	Doğumdan itibaren çocukların her türlü gelişimini destekleyen materyallerdir (psikomotor, el-göz koordinasyonu)	Renk, ses, hareket	Yap-boz Sesli mobiller
Ö 8	Çocuğun eğlenmesi, öğrenmesi ve güzel vakit geçirmesini sağlayan materyallerdir.	Cinsiyet, renk, ses, yaş	Araba Bebek
Ö 9	Çocukları eğlendirirken birçok alanda gelişimlerini sağlayan bir araçtır	-----	Lego Araba
Ö 10	Çocukların kendilerini ifade etmelerine yardımcı olan, hoş vakit geçirten, özgürleştirici materyal	Renk, şekil, tv reklamları	Araba Barbi bebek
Ö 11	Çocuklara eğlenerek öğrenme fırsatı veren, tüm gelişimlerini destekleyen hareketli yada hareketsiz ilgi çekici araç	-----	Bebek Araba
<i>Tanımlarda vurgulanan özellikler</i>		<i>Oyuncak seçiminde vurgulanan özellikler</i>	<i>Oyuncak algısında vurgulanan özellikler</i>
Eğlendirme (7)		Renk (4)	Cinsiyete özgü oyuncaklar (9)
Gelişimi destekleme (5)		Cinsiyet (2)	Her iki cinsiyetten çocuğun oynayabileceği oyuncak: yap-boz, mobil, lego (4)
Eğitme-öğrenmeyi destekleme(3)		Ses (2)	
Vakit geçirme (3)		Çocuğun yaşı (1)	
Oyun materyali (2)		Medya (1)	
Kendini ifade etme (1)		Farklılık (1)	
		Hareket (1)	
		Dış görünüş (1)	

Tablo 3'te görüldüğü gibi öğretmenlerin 'oyuncak nedir?' sorusuna verdiği yanıtlar 'oyuncak tanımı' başlığı altında yer almaktadır. Bu yanıtlara göre, oyuncuğun 'gelişimi

desteklemesi', 'eğlendirici olması', 'eğitimi-öğrenmeyi desteklemesi' anneler gibi öğretmenler tarafından da vurgulanan başlıca özelliklerdir

'Çocukların oyuncak seçiminde etkili olan faktörler nelerdir?' sorusunu altı öğretmen yanıtlamamıştır, diğerlerinin verdiği yanıtlar 'çocukların oyuncak seçimi' başlığı altında yer almaktadır. Bu yanıtlarda çoğunlukla oyuncağa ait 'renk', 'ses', 'hareket', 'dış görünüş' gibi özelliklere atıf yapıldığı görülmektedir.

Öğretmenlerin 'oyuncak denildiğinde aklınıza ilk gelen iki oyuncakı söyler misiniz?' sorusuna verdiği yanıtlar 'oyuncak algısı' başlığı altında yer almaktadır. Bu yanıtlara göre, öğretmenlerin de çoğunlukla cinsiyete özgü oyuncakları (araba, bebek) belirttikleri, bunların dışında en sık tekrarlanan diğer oyuncakların ise her iki cinsiyete ait olan legolar ve yap-bozlar olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Çocukların, annelerin ve öğretmenlerin 'oyuncaklarla ilgili söylemek istediğiniz başka bir şey var mı?' şeklindeki dördüncü görüşme sorusuna verdikleri yanıtlar

	Oyuncağa ilişkin duygu, istek, uyarı ve eleştiriler	Vurgulanan özellik
Çocuk	Üzerine basmamalıyız (E)	
	En çok evcilik köşesindeki oyuncakları seviyorum (K)	
	Oyuncakla oynarken mutlu oluyorum (K)	Oyuncağı dikkatli kullanma,
	Oyuncakla oynarken mutlu oluyorum, eğlenceli eşyalar (K)	olumlu duygular, istekler
	Arabalarla oynamak isterim (E)	
	Oyuncakları kırmamak gerekir (E)	
Anneler	Oyuncak çocuğun yaşına uygun olmasına dikkat edilmeli	
	Küçük parçalı oyuncaklar sağlık açısından güvenli olmayabilir	
	Çocuk her şeyi oyuncaklarla öğrenir, renk, şekil vb.	
	Çizgi filmlere ait oyuncakların üretilmemesini isterdim	
	Oyuncakların çok pahalı olduğunu düşünüyorum	
	Televizyon reklamlarından dolayı zararlı ve şiddete yönelen oyuncakları almak zorunda kalıyoruz. Bu konuda bir çalışma yapılabilir.	Yaşa uygunluk, sağlık kurallarına uygunluk, medya-oyuncak ilişkisi, oyuncak-öğrenme ilişkisi, oyuncak yapımında kullanılan malzeme, fiyat, oyuncağın ticari nesne olmaması gerektiği
	Zararlı oyuncakların üretimi durdurulmalı	
	Çocukların sağlığı için daha çok ahşap oyuncaklar seçilmeli	
Çizgi film karakterleri çocuğun oyuncak tercihinde çok etkili oluyor		
Pahalı olmamalı		
Çocuk sadece satın alınan oyuncaklarla değil oyuncak olarak gördüğü diğer nesnelere de oynamalı		
Öğretmen	Yapılandırılmış materyaller dışındaki şeylerde oyuncak olabilir.	
	Oyuncak şiddet içermemeli, eğlendirici olmalı	Sağlık kurallarına uygunluk,
	Oyuncaklar zararsız doğal maddelerden yapılmalı, aile oyuncak alırken çocuğun isteğine değil çocuğa sağlayacağı yararı göz önüne almalı	oyuncağın çocuğa olumlu-olumsuz etkileri, oyuncak kavramı
	Günümüzde oyuncaklar sağlığa zararlı maddeler içermektedir.	

Tablo 4'te 'oyuncaklarla ilgili söylemek istediğiniz başka bir şey var mı?' sorusuna çocukların, annelerin ve öğretmenlerin verdikleri yanıtlar 'oyuncağa ilişkin duygu, istek, uyarı ve eleştiriler' başlığı altında ayrı ayrı ele alınmış, ayrıca verilen cevaplarda vurgulanan özellikler de belirtilmiştir.

Dört çocuk bu soruyu yanıtlamamıştır. İki çocuk oyuncakla ilgili duygularını ifade etmiş, ikisi oyuncaklara zarar verilmemesi gerektiğini belirtmiş, diğer ikisi ise en sevdikleri oyuncakları söylemiştir. Bir başka ifadeyle, çocuklar 'oyuncak kullanımı', 'oyuncak ile oynamaktan alınan zevk' ve 'oyuncak tercihlerini' vurgulamışlardır.

Annelerden altısı bu soruya cevap vermemiştir. Diğer anneler ise yanıtlarında oyuncakların pahalı oluşuna, oyuncakların zararsız-doğal maddelerden yapılması gerekliliğine, televizyon ve çizgi filmlerin etkisi ile oyuncak almak zorunda kalınmasına ve bundan hoşlanmadıklarına vurgu yapmışlardır. Bunların yanı sıra bir anne, oyuncakların çocuğun yaşına uygun olması gerektiğini; bir diğeri ise çocuğun sadece satın alınan oyuncaklarla değil, oyuncak olarak gördüğü diğer nesnelere de oynaması gerektiğini belirtmiştir.

Onbir öğretmenden yedisi bu soruyu yanıtlamamıştır. Soruyu yanıtlayan dört öğretmenden ikisi oyuncakların zararsız-doğal maddelerden yapılması gerektiğini; biri, sadece yapılandırılmış nesnelere oyuncak olarak algılanmaması gerektiğini, bir diğeri ise oyuncakların şiddet içermemesi, eğlendirici olması gerektiğini vurgulamıştır.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada 10 okul öncesi dönem çocuğu, 17 anne ve 11 okul öncesi öğretmeni ile yapılandırılmış görüşme yapılarak oyun ve oyuncaklarla ilgili dört soru sorulmuştur. Verilen yanıtlar *içerik* açısından değerlendirilerek 'oyuncak tanımı', 'oyuncak seçimi', 'oyuncak algısı' ve 'oyuncağa ilişkin duygu, istek, uyarı ve eleştiriler' olmak üzere dört başlık altında toplanmış; her başlık için yanıtlarda vurgulanan özellikler de ayrıca belirtilmiştir.

Görüşmenin 'oyuncak nedir?' şeklindeki ilk sorusunda çocukların yaptıkları tanımlarda ilk sırada 'oyun aracı', ardından 'güzel-eğlenceli olması' vurgulanan özellikler olarak öne çıkmaktadır. Aynı soruda hem annelerin hem de öğretmenlerin verdikleri yanıtlarda ilk sırada 'gelişim', ikinci sırada 'eğlenme-öğrenme-eğlenerek öğrenme' özelliklerine vurgu yaptıkları görülmektedir. Hem çocuklar hem de yetişkinler oyuncakların bir eğlence aracı olmasına vurgu yapmıştır. Bunların dışında belirtilmiş olan özelliklere bakıldığında annelerin öğretmenlere oranla daha farklı tanımlar yapabildikleri saptanmıştır. Cinel'in (2006) yaptığı araştırmanın bulgularına göre, anne-babaların % 99'u oyuncakların çocuk için gerekli bir araç olduğunu belirtmiştir. Alt sosyo-ekonomik düzeydeki aileler oyuncakları 'çocuğu mutlu etmek, ödüllendirmek için alınan materyal', üst sosyo-ekonomik düzeydeki aileler ise 'çocuğun boş zamanını değerlendirdiği oyun malzemesi' olarak tanımlamışlardır. Cinel'in (2006) araştırmasında yapılan tanımlar ile bu araştırmada yapılan tanımlar birbirinden farklıdır, ancak oyuncakların çocuk için gerekli olduğunu bilmeleri, oyuncakların çocuğa özgü olma özelliğini vurgulamaları açısından benzerdir.

Görüşmede çocuklara ikinci soru olarak 'oyuncak alırken nelere dikkat edersin/etmeliyiz?' diye sorulmuştur. On çocuktan beşi tercih ettikleri oyuncakların adını söylemiş, diğerleri 'pahalı olmamasına', 'iyi olmasına', 'sevdiğim renkte olmasına', 'oynayabileceğim şeyler olmasına', 'kırılmayacak şeyler olmasına dikkat ederim' şeklinde yanıtlar vermişlerdir. Bu yanıtlara göre çocukların bireysel istek, aile etkisi ve oyuncakların rengi gibi fiziksel özellikleri vurguladıkları görülmektedir. Cinel'in (2006) araştırmasına göre, üst sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarının oyuncak satın alma davranışı üzerinde daha çok 'televizyon' ve 'çocuk dergileri' etkili olurken, alt sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarının oyuncak satın alma davranışı üzerinde ise daha çok 'arkadaşlarından veya başka çocuklardan görme' etkili olmaktadır.

Annelere de ikinci olarak 'çocuğunuza oyuncak alırken nelere dikkat edersiniz?' şeklinde, çocuklarınkine benzer bir soru sorulmuştur. Annelerin çoğunluğu alacakları oyuncakların 'sağlıklı-güvenli', 'sağlam', 'eğitici-öğretici' olmasını dikkate aldıklarını

belirtmiştir. Bunların yanı sıra 'çocuğun yaşına ve ilgi alanına uygun olması', 'ucuz olması', 'gelişime yardımcı olması', 'hayal gücünü geliştirici olması', 'cinsiyete uygun olması' ve 'televizyon reklamları' annelerin oyuncak seçiminde etkili olan diğer faktörler arasında yer almaktadır. Annelerin oyuncak seçimini etkileyen faktörler açısından bu araştırmanın sonuçları ile başka araştırmaların sonuçları benzerlik göstermektedir: Erden ve Alisanoğlu'nun (2002) yaptığı araştırmadan elde edilen bulgulara göre, anne-babaların büyük çoğunluğu çocuklarına oyuncak seçerken çocuğun yaşı, gelişim düzeyi ve ilgisini dikkate almaktadır. Onur ve diğerleri (1997) tarafından yapılan araştırmanın bulguları, annelerin çocuklarına oyuncak seçerken öncelikle çocuğun isteğini dikkate aldıklarını; oyuncağın çocuğun yaşına ve gelişim düzeyine uygun olmasının, oyuncağın güvenli ve tehlikeli olmamasının ise annelerin oyuncak satın almada göz önüne aldıkları diğer ölçütler olduğunu göstermektedir. Cinel (2006) yaptığı araştırmada üst sosyo-ekonomik düzey anne-babaların oyuncak satın alırken çocuğun yaşı, gelişim düzeyi, ilgisi, oyuncağın eğitici ve eğlendirici olması gibi özelliklerine; alt sosyo-ekonomik düzey anne-babaların ise oyuncağın ekonomik, dayanıklı ve çocuğun cinsiyetine uygun olmasına daha çok dikkat ettiklerini saptamıştır. Kamaraj (1996) tarafından yapılan araştırmanın sonuçları, annelerin oyuncak satın alırken çocuğun yaşı, çocuğun oyuncağı sevmesi ve eğitici olması gibi özelliklere dikkat ettiklerini ortaya koymaktadır. Kore'de yapılan bir araştırmaya katılan, 3-5 yaş grubu çocuğa sahip annelerin % 90'ı çocuklarına oyuncak seçerken çocuğunun gelişimine uygun olmasını, eğitimsel değerini, çocuğun ilgisini dikkate aldıklarını belirtmişlerdir (Kim, 2002). Bu araştırmada da Kim (2002) ve Kamaraj'ın (1996) araştırmasına benzer olarak anneler, oyuncak seçiminde oyuncağın eğitim ve öğrenmeyi destekleme özelliğine daha sık vurgu yapmaktadır.

Çocuklara sorulan ikinci sorunun (oyuncak alırken/seçerken nelere dikkate edersin/etmeliyiz?) benzeri 'çocukların oyuncak seçiminde hangi faktörler etkili olmaktadır?' şeklinde öğretmenlere sorulmuştur. Bu soruyu altı öğretmen yanıtlamamıştır. Altı öğretmenin bu soruyu yanıtlamaması oyuncak-çocuk konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını düşündürmektedir. Bu da, öğretmenler okul öncesi eğitim kurumuna çocuklar için oyuncak alan yetişkinler olduklarından önemli bir sorun olarak görülebilir. Beş öğretmenin verdiği yanıtlar ise çocukların 'renk', 'ses', 'hareket' gibi özellikleri temel alarak oyuncak seçtikleri, bunların yanı sıra 'cinsiyet', 'ilgi', 'yaş' ve 'televizyon reklamlarının' da etkili olduğu şeklindedir. Cinel (2006) tarafından yapılan araştırmanın bulguları da benzer şekilde, erkek çocukların oyuncak seçerken 'ışık', 'boyut' ve 'hareket' gibi öğeleri, kız çocukların ise daha çok 'renk' ve 'ses' gibi öğeleri dikkate aldıklarını göstermektedir. Ancak bu araştırmada çocuklar, öğretmenlerin yanıtlarından ve Cinel'in (2006) bulgularından farklı şeyler söylemişlerdir, yalnızca bir kız çocuğu renk faktörüne değinmiştir.

Görüşmenin 'oyuncak denildiğinde aklınıza ilk gelen iki oyuncak hangisidir?' şeklindeki üçüncü sorusuna verilen ve 'oyuncak algısı' başlığı altında yer alan yanıtlara bakıldığında çocukların, annelerin ve öğretmenlerin aklına ilk gelen iki oyuncağın çoğunlukla 'araba' ve 'bebek' olduğu görülmektedir. Erkek çocukların her iki oyuncak tercihinde de araba ve diğer taşıtlar öne çıkmıştır. Kız çocukların bazıları her iki tercihinde de bebek derken, bazıları ikinci tercihlerinde bebekten farklı oyuncak adı vermişlerdir. Üç farklı yaş grubundan (48-72 ay) olan erkek ve kız çocukların cinsiyetlerine uygun, farklı oyuncakları (bebek ve araba) tercih etmeleri, öğretmen ve annelerin de çoğunlukla böyle bir ayırım yapmaları oyuncak seçiminde cinsiyetin baskın olduğunu düşündürmekte; bu da literatürde karşılaşılan cinsiyete göre oyuncak seçimi bulguları ile örtüşmektedir. Öğretmen

ve anneler ise araba ve bebek dışında ‘yapboz’, ‘lego’, ‘oyun hamuru’ gibi oyun malzemelerini de söylemişlerdir.

Son soru olarak çocuklara, annelere ve öğretmenlere ‘oyuncaklarla ilgili söylemek istediğiniz başka şeyler var mı?’ diye sorulmuş, verilen yanıtlar ‘oyuncağa ilişkin duygu, istek, uyarı ve eleştiriler’ başlığı altında ele alınmıştır. Dört çocuk bu soruyu yanıtlamamıştır. İki çocuk oyuncakla ilgili duygularını ifade etmiş, ikisi oyuncaklara zarar verilmemesi gerektiğini belirtmiş, diğer ikisi ise en çok sevdikleri oyuncakları söylemiştir. Buna göre, çocukların oyuncanın kullanımı, oyuncak oynamadan alınan zevk ve oyuncak tercihlerini vurguladıkları görülmektedir. Annelerden altısı bu soruya cevap vermemiştir. Diğer anneler yanıtlarında oyuncakların sağlık kurallarına uygun olması gerekliliğine, medyanın çocukların oyuncak satın alma tercihi üzerindeki etkisine, oyuncanın fiyatına ve tamamen ticari bir yapıya bürünmesine vurgu yapmışlardır. Onbir öğretmenden yedisi bu soruyu yanıtlamamıştır. Soruyu yanıtlayan dört öğretmenden ikisi oyuncakların zararsız-doğal maddelerden yapılması gerektiğini; biri, yapılandırılmış materyaller dışındaki şeylerin de oyuncak olabileceğini; bir diğeri ise oyuncakların şiddet içermemesi, eğlendirici olması gerektiğini söylemiştir. Bu soruda annelerin ve öğretmenlerin verdikleri yanıtların benzer olduğu görülmektedir.

Bu araştırmanın sonuçlarına göre, okul öncesi dönem çocuklarının oyun ve oyuncak tercihinde etkili olan annelerin ve öğretmenlerin oyuncanın çocuğa olumlu yaşantılar sunduğu, çocuğun gelişim ve öğrenmesinde önemli bir yeri olduğu, çocuğu eğlendirdiği konusunda hem fikir oldukları anlaşılmaktadır. Ancak hem öğretmenlerin hem de annelerin çocukları gibi, oyuncak denildiğinde çoğunlukla cinsiyete özgü olarak nitelenen oyuncaklara (araba ve bebek vb.) vurgu yapmaları önemli bir bulgudur. Oyuncaklar, çocukların farklı beceriler kazanmasında ve bunları geliştirmesinde, taşıdıkları özellikler temelinde farklı düzeylerde katkı sağlamak ve etkili olabilmektedir. Örneğin, robotlar, bebekler ve arabalar gibi oyun araçları çocukların çok yönlü beceriler kazanmasını desteklemekte ve tüm gelişim alanlarına katkı sağlamak sınırlı kalmaktadır. Bloklar, oyun hamuru, legolar gibi materyaller ise çocukların farklı alanlara ilişkin beceriler kazanmalarını daha çok desteklemektedir (Kim, 2002).

Oyuncaklar oyun sürecinin başlaması ve/veya devam etmesi açısından önem taşıyan materyallerdir. Oyuncak olarak üretilmiş olan ticari ürünler dışında her türlü nesnenin de oyunun amacına hizmet edebileceği bilinmektedir. Bu nedenle çocukların oyunlarında kullandıkları bu materyallerin sadece ticari ürünlerle özdeşleştirilmemesi, çocukların mevcut nesnelere oyuncak olarak kullanmalarına rehberlik edilmesi önem taşımaktadır. Bu araştırmada bu konuyla ilgili olarak yalnızca bir anne “çocuk sadece satın alınan oyuncaklarla değil, oyuncak olarak gördüğü diğer nesnelere de oynamalı”; bir öğretmen de “yapılandırılmış materyaller dışındaki şeyler de oyuncak olabilir” diyerek görüş belirtmiştir. Bu araştırmada bazı anneler çocuklarının oyuncak tercihinin çizgi film ve televizyon reklamlarından etkilendiğini belirtmiştir. Yapılan araştırmalar annelerin bu konudaki ifadeleri ile benzer olarak televizyon/çizgi filmlerin çocukların oyuncak tercihleri üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır (Aşçı, 2006; Ülken, 2011).

Öneriler

Oyuncak olarak adlandırılan ticari ürünlerin ve oyuncak olarak kullanılma potansiyeli bulunan materyallerin çok çeşitli ve kolay ulaşılabilir olduğu günümüzde çocuk eğitiminde söz sahibi olan anne ve öğretmenlerin sıklıkla cinsiyete özgü olan materyallere vurgu yapmalarının altında yatan nedenlerin araştırılması önem taşımaktadır.

Yapılacak olan araştırmalarda medya ile çocukların oyuncak tüketimi arasındaki ilişkinin araştırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırma kapsamında oyuncak tanımı, oyuncak seçiminde dikkate alınan özellikler, oyuncak algısı boyutları kapsamında çocuk, anne ve öğretmenlerin görüşleri incelenmiştir. Yapılacak araştırmalarda belirli oyuncaklar seçilerek bu oyuncaklar hakkında yetişkinler ve çocuklarla sohbet edilerek oyuncaklara ilişkin farklı boyutlar irdelenebilir.

KAYNAKÇA

- Aşçı, E. (2006). Televizyondaki çizgi ve animasyon karakterlerinin farklı yerleşim yerlerinde yaşayan çocukların tüketici davranışlarına olan etkisinin incelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Blakemore, J. E. O. & Centers, R. E. (2005). Characteristics of boys' and girls' toys. *Sex Roles*, 53, 619-633.
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Caldera, Y. M., Huston, A. C. & O'Brien, M. (1989). Social interactions and play patterns of parents and toddlers with feminine, masculine, and neutral toys. *Child Development*, 60, 70-76.
- Cherney, I. D. & Dempsey, J. (2010). Young children's classification, stereotyping and play behaviour for gender neutral and ambiguous toys. *An International Journal of Experimental Educational Psychology*, 30 (6), 651-669.
- Cinel, N. Ö. (2006). Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki 3-6 yaş grubu çocuğu olan anne-babaların oyuncak ve oyun materyalleri hakkındaki görüşlerinin ve bu yaş grubu çocukların sahip oldukları oyuncak ve oyun materyallerinin incelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çelebi, D. B. (2007). Türkiye ve Azerbaycan'daki çocuk oyunları ve oyuncaklarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Erden, Ş. & Alisinanaoğlu, F. (2002). Anaokullarına devam eden çocukların ebeveynlerinin çocuk oyun ve oyuncaklarına yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (22), 42-49.
- Jackson, K. M. (2001). From control to adaptation: America's toy story. *Journal of American and Comparative Cultures*, 1 (2), 139-145.
- Kamaraj, I. (1996). Annelerin, okul öncesi eğitim yönetici ve öğretmenlerinin oyuncak seçimleri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kaya, D. (2007). 36-72 aylık çocuklar için tasarlanmış olan oyuncakların çocukların gelişim alanlarına göre sınıflanması. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kim, M. (2002). Parents' perceptions and behaviors regarding toys for young children's play in Korea. *Education*, 122 (4), 793-807.
- Landreth, G., Homeyer, L. & Morrison, M. (2006). Play as the language of children's feelings. *Play from birth to twelve. Contexts, perspectives and meanings*. (Edt: D. P. Fromberg & D. Bergen). New York, NY: Routledge. pp. 47-52.
- Oktay, A. (2002). *Yaşamın sihirli yılları: Okul öncesi dönem*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Onur, B., Çelen, N., Çok, F., Artar, M. & Demir, T. Ş. (1997). Türkiye'de iki kentte annelerin bakış açısıyla çocukların oyuncak gereksinimleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 30 (1), 45-74.

- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods (3rd ed.)*, California: Sage Publications, Inc.
- Pehlivan, H. (2005). *Oyun ve öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Saracho, O. N. (2002). Developmental play theories and children's pretend play. *Contemporary perspectives in early childhood curriculum*. (Edt: O. N. Saracho & B. Saracho). Greenwich: Information Age Publishing. pp.41-62
- Saracho, O. N. (2003). Young children play and cognitive style. *Contemporary perspectives on play in early childhood education*. (Edt: O. N. Saracho & B. Spodek). United States of America: Age Publishing Inc. pp. 75-96.
- Spodek, B. & Saracho, O. N. (2003). Early childhood educational play. *Contemporary perspectives on play in early childhood education*. Edt: O. N. Saracho & B. Spodek). United States of America: Age Publishing Inc. pp. 171-179.
- Sevinç, M. (2004). *Erken çocukluk gelişimi ve eğitiminde oyun*. Ankara: Morpa Kültür Yayınları.
- Tuğrul, B. (2010). Oyun temelli öğrenme. *Okul Öncesinde Özel Öğretim Yöntemler*. (Ed. R. Zembat). Ankara: Anı Yayıncılık. ss. 187-220.
- Tuzcuoğlu, N., Efe, K. & Güven, G. (2006). 4-6 yaş grubu çocuklarda oyuncak tercihlerini etkileyen faktörlerin incelenmesi. I. Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresi Bildiri Kitabı, 1. Cilt, İstanbul: Ya-pa Yayınları. ss. 455-474.
- Ülken, B. F. (2011). Televizyon izlemede anne-baba aracılığı ile çocukların saldırgan davranışları arasındaki ilişki. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (1), 195-216.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Child, Mother and Teacher Attitudes towards Toys

Atiye ADAK ÖZDEMİR³, Oya RAMAZAN⁴

Introduction

The age of a child, the game environment/area, the teacher and the toys involved (game materials) influence playing behavior of a child (Saracho, 2002). Of these elements, toys have an important place in the life of children. While playing games, children generally need a real object suitable for the role in this game or a material that will take place of this object; these are generally called 'a toy'. Toys are game materials which order the activities of a child throughout all development stages; support his mental, physical and psycho-social development, improve imagination and creative skills. For a small child, it is not that important for the materials that he uses in the games to resemble its real state. If there are many objects in a child's environment to use as game material, the meanings attributed by the child in his imagination will be various and rich. Playing games in a comfortable area and with adequate materials should influence the development of a child positively. From this standpoint, the place and importance of toys is as great in the preschool period as much as is the game (Oktay, 2002).

Apart from forming a base for games that stimulate the social and cognitive skills of children (Blakemore & Centers, 2005), toys are tools for games (Jackson, 2001) and are an indispensable part of children's games, and also have an important effect on game orientation and game contact (Kim, 2002). Toys are effective in bestowing children with different skills and improving them, and contribute to children in different levels on the basis of the characteristics they carry. For example, game materials such as robots, dolls and cars support children's multi-directional skills and but are more restricted in terms of contributing to all development zones. Materials such as blocks, modeling clay, and lego are more supportive of contributing to a wider range of different skills (Kim, 2002).

Children's toys also have cultural, educational, economic and environmental values. Therefore, apart from the child; there are two more parties involved in choosing the toys around a child. The first party is parents who budget for toys economically and makes decision about toys according to their or the child's wishes and expectations. The second party is preschool teachers who buy toys for preschool education institutions, direct children in using toys physically and functionally and have the opportunity to use toys pedagogically. From this point of view, the aim of this study is to analyze the attitudes of children, mothers and teachers, who are all interested parties regarding toys.

Method

Qualitative research design was used in determination of participants, collecting and analysis of data. Convenience sampling technique was used in determination of participants. Participants of this study are composed of 10 children (48-72 months) who attend an independent state kindergarten in Samsun, 17 mothers who have children at this age group and 11 preschool teachers.

³ PhD - Pamukkale University Faculty of Education - aadak@pau.edu.tr

⁴ Assist. Prof. - Marmara University Faculty of Education - oramaz@marmara.edu.tr

In this study, in order to collect data; structured interview composed of identical four questions about toys was done with children, mothers and teachers. Interview is the most suitable data collection method in order to collect data about thoughts and perceptions of others and determine variety and differences in their attitudes (Patton, 2002). Analysis of answers given for open-ended questions is one of the most common and classical examples of content analysis. In the scope of this research, properties emphasized in answers given for interview questions were determined and prevalence of these properties were stated (Bilgin, 2006).

Findings

Answers obtained in the interviews with children, mothers and teachers were evaluated in the sense of content and were collected under four titles being 'definition of toy', 'choice of toy', 'perception of toy' and 'emotions, demand, warning and critics towards toy'; properties emphasized in answers for each title were stated.

Answers given for the question 'what is toy?' is included under the title of 'definition of toy'. From the answers given for this question it is understood that children address such characteristics of toy, being 'tool for game', 'entertaining', 'exclusive to children' and 'stress-relief'. In this question, being 'supportive for development and skills', 'entertaining', 'supportive for education-learning' are the main functional properties emphasized by mothers. Moreover, properties of 'supporting development', 'being entertaining', 'supporting education-learning' are other properties stated by teachers as well as mothers.

Secondly, children, mothers and teachers were asked a similar question and their answers were included in the title of 'choice of toy'. It was observed that for the second question of the interview; "What do you consider while buying a toy?", the children gave the answers of 'individual demand', 'effect of parents' and 'physical properties of the toy'. It is understood from the answers of mothers for the question of 'what do you consider while buying toy for your child?' that properties such as 'supporting education and learning', 'being healthy and secure', 'being hard and qualified', 'being entertaining' and 'being appropriate for the age' were regarded. It is observed that teachers who answered the question of 'what are the factors that are effective in the toy choice of children?' that teacher generally address properties of 'color', 'sound', 'movement', 'appearance'.

Thirdly, children, mothers and teachers were asked 'what is the first object that comes to your mind when we say toy?' and the answers were included under the title of 'perception of toy'. When the answers of all children, mothers and teachers are considered, it is seen that the first two toys that come to minds are 'car' and 'doll'. It can be said that gender is primarily effective in the perception of toy of both children and adults. Apart from this, mothers and teachers emphasized toys (lego, puzzle) which are related to both genders.

Fourthly, children, mothers and teachers were asked the question 'is there anything else you would like to mention about toys?' and the answers were collected under the title of 'emotion, demand, warning and critics related to toy'. In the answers it is seen that children emphasized 'use of toy', 'pleasure of playing game' and 'choices of toy'. Criticism of mothers about 'necessity of being convenient to health rules', 'effect of media on children's choice of toy', 'the price of toys and becoming totally commercial' draw attraction under this title. Teachers emphasized that 'toys should be made of harmless-natural materials', 'objects apart from structured materials can be toys as well', 'toys should not contain violence, they should be entertaining'.

Result, Discussion and Suggestions

According to the results of this study, mothers and teachers who are effective in the choice of game and toys of preschool children are in agreement that toys have an important place in development and learning of children and they entertain children. However it is an important finding that both mothers and teachers generally state gender-specified toys such as cars and dolls when we say toy. It is of great importance to search for the reasons why mothers and teachers who have a voice in children education often emphasize on gender-specified materials especially in this era when commercial product called toys are various and easily accessible and when it is easy to find various materials which the potential to be used as toys.

Toys are important materials in the sense of starting or/and sustaining the process of game. It is a common idea shared by the experts that game has an important place in the life of children. Therefore it is of great important that materials used by children in their games should not only be identified with commercial products and children should be guided for using available objects as toys. Within the scope of this study only one mother stated that “children should play not only with the toys but also with other objects s/he regards toy”; and a teacher stated that “objects apart from structured materials can be toys as well”. In this study some of the mothers stated that toy choice of their children is influenced by cartoon and TV commercials and mentioned the necessity of conducting studies upon this issue. Similar to the expressions of mothers upon this issue, studies prove that television/cartoons are effective in toy choice of children (Aşçı, 2006; Ülken, 2011).

In the future studies it is thought that analysis of relation between media and toy consumption of children would be important. In the scope of this study, views of children, mothers and teachers were analyzed within the scope of concept of toy, properties considered in toy choice, perception of toy. In the future studies, picking up specific toys, different dimensions about toys can be examined through interview with adults and children.

Atıf için / Please cite as:

Adak Özdemir, A. & Ramazan, O (2012). *Oyuncağa çocuk, anne ve öğretmen bakış açısı* [Attitudes of child, mother and teacher towards toy]. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi - Journal of Educational Sciences Research*, 2 (1), 1–16. <http://ebad-jesr.com/>